

УДК: [316.454.3+364.467] – 029:1(045)

О. С. Поліщук

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ПРОБЛЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто основні проблеми, що виникають у процесі консолідації колективної дії громадянського суспільства. З'ясовано, що колективна дія цього соціального інституту є керованою і зазнає впливу таких факторів як: бідність, невизначеність у подальшому розвитку, маніпулювання тощо. Установлено, що колективна дія громадянського суспільства є сильною соціальною зброєю, яку політики часто використовують у власних інтересах.

Ключові слова: суспільство, колектив, колективна дія, громадянське суспільство, демократія.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останнім часом світова спільнота у царині філософії зосередилася навколо проблем, пов'язаних з колективними діями членів груп, організацій і соціальних інститутів. Ці питання, на думку С. Кримського, відображені і в українській соціальній філософії [4, 379–409]. Однак зазначені дослідження є неповними: ще велика кількість проблем залишилася досі не з'ясованою.

Сучасний стан, що утворився у суспільстві (насамперед суспільна та політична, духовна та економічна кризи), спонукає представників наукових кіл до продовження поглибленого вивчення колективної діяльності і, як зазначає В. Навроцький, колективного виміру свідомості, вивчення опозиції колективне/індивідуальне у структурі особистості [2, 293–301].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання поданої проблеми. Процеси взаємодії й об'єднання вільних індивідів, утворення громадських об'єднань та рухів з метою реалізації інтересів його учасників, досягнення певних цілей розглядають у теоріях: соціальної взаємодії, представниками якої є Г.Бекер, М.Вебер, М.Ослон, Т.Парсонс; відносної деривації, невдоволення наявним станом речей – Д.Девіс, У.Рансімен; суспільної самоорганізації – Р.Аксельрод, М.Каменські, Л.Козер, А.Лейпгардт, А.Сагден, Г.Хардін), «статутного переставлення» – Р.Дарендорф, С.Ліпсет; постіндустріального суспільства – Дж.Маккарті, М.Зальд, Ю.Габермас, А.Турен та в англomовній літературі для позначення феномену соціальної самоорганізації, де закріпився термін «колективна взаємодія», що має аналогічне змістовне навантаження.

Незважаючи на велику кількість теорій та їх прихильників, поза увагою дослідників залишилося багато нерозв'язаних невіршених проблем, серед яких і фактори, що впливають на колективну дію громадянського суспільства в українському соціумі.

Мета статті: привернути увагу до тих феноменів, що керують колективною дією громадянського суспільства.

Завдання статті: показати особливості колективної дії громадянського суспільства на етапі його становлення.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства виникає багато проблем, пов'язаних з колективною дією тих чи інших соціальних груп. І це не випадково, адже політична система, що розвивалася у більшості випадків за лінійними принципами, спрямовувала колективну дію окремих страт на досягнення виключно одного результату, який зарання був сформований та заідеологізований правлячою політичною силою.

У зв'язку з тим, що радянська система вичерпала себе і, як наслідок, зазнала краху, суспільство зробило вибір у напрямку демократичного розвитку, а це означає початок нових самоорганізаційних процесів в українському соціумі. Варто відзначити, що самоорганізація як колективна (групова) дія існує та здійснюється у взаємодії держави і суспільства. Створена сферою політики система координат дії індивідуальних і групових акторів впливає на відносини домінування – підкорення у державних (та інших) інституціях розподілу і здійснення влади. Процеси державотворення, типи владних відносин (народу та еліти) слугують тим ґрунтом, на якому найістотніше відстежуються зміни, що відбуваються у процесі суспільного розвитку.

Починаючи з 90-х років минулого століття, ми спостерігаємо й аналізуємо трансформаційно-модернізаційні процеси становлення української суверенної держави, зміцнення її міжнародних позицій. Зазвичай менша увага приділяється формуванню та розвитку національної спільноти – українського суспільства, яке покликане відігравати принципово важливу роль у визначенні цивілізаційних ознак і місця країни в системі регіональних та світових відносин. Цей складний процес відбувається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх обставин. Міжнародні чинники, взаємовплив народів та держав на всіх етапах історії відігравали важливу роль у суспільному і політичному розвитку. Їх роль і спрямованість дії завжди відбивають специфіку та рівень цивілізованості об'єктів і суб'єктів впливу, визначають характер їх відносин. Сучасний етап світового розвитку характеризується якісно новою моделлю взаємодії національних і наднаціональних процесів, коли розповсюдження та утвердження спільних цінностей дедалі більше спирається на демократичні інститути і механізми, зокрема і передусім – на громадянське суспільство. Його значення для поглиблення міжнародної співпраці, особливо в Європі, помітно зростає. Водночас міжнародні чинники, головне за рахунок і у формі цілеспрямованих колективних дій спільноти високорозвинених демократій, так само посилюють і змінюють характер колективної дії соціальних груп і державних інститутів дії щодо внутрішнього розвитку країн, які перебувають на стадії трансформації.

Роль громадянського суспільства, як ми вже зазначали вище, є здебільшого опосередкованою і тому може здаватися незначною чи навіть умовною. Проте громадянське суспільство як індикатор рівнем свого розвитку визначає принципово важливі характеристики основних міжнародних акторів, рівень цивілізованості влади, суспільства та спрямованість її політики. Саме

воно у розвинених правових демократіях є носієм суспільних цінностей, національних інтересів і геополітичних пріоритетів. Зміцнення демократії у найбільш розвинених державах, розповсюдження та утвердження її норм у десятках перехідних країн, так само як і демократизація міжнародних відносин, є безумовною заслугою національних громадянських суспільств, результатом активізації їх колективної дії у сфері взаємодії на регіональному та універсальному рівнях.

Отже, колективна дія громадянського суспільства є надзвичайно важливою складовою розвитку як людини, так і суспільства у цілому. Однак на шляху його становлення виникають деякі труднощі. Вони зумовлені тим, що в нашому суспільстві відбуваються одночасно два процеси: становлення громадянського суспільства і становлення демократії.

Важко погодитися із заявами деяких науковців про те, що в Україні функціонує демократія, яка гарантується Конституцією нашої держави, оскільки демократія – це не лише влада народу, волевиявлення народу, громадян, а й передусім відповідальність народу за свій вибір, за свої дії. На жаль, сьогодні ми не можемо говорити про відповідальність суспільства за свої дії. Адже те, що відбувається у нашій державі, можна асоціювати з дією маси, що піддається міфам колективної дії окремих політичних сил. Досліджуючи народні маси, В. Беленький, апелює до концепції дії, розробленої К. Марксом і Ф. Енгельсом, зазначає: «діяльність суспільства є не що інше, як діяльність маси людських індивідуумів». І якщо народні маси досі недостатньо брали участь у суспільно-політичних рухах, то це означає, що вони (рухи) безпосередньо відображають ворожі їм суспільні інтереси і потреби [1, 23–36]. Розглядаючи таке розуміння діяльності мас, можна зробити висновок про те, що вона є колективною дією цієї маси, але зазнає впливу і піддається меншості. При цьому меншість не обстоює інтереси народних мас, а, використовуючи їх колективну дію, спрямовує її на досягнення власних інтересів.

Отже, колективна дія народних мас є вирішальною у творенні історичної дійсності суспільства, оскільки колективна дія народу – це соціальна дія суспільства, що включає соціальні класи і соціальні групи, які мають можливість брати участь у суспільному прогресі, спрямовуючи на нього свою колективну дію. Варто зазначити, що темп прогресу суспільства безпосередньо залежить від активності чи пасивності соціальних суб'єктів. Зважаючи на те, що активність і пасивність суспільства полярні, границя між ними не є сталою. Як зазначає В. Беленький, активність соціального суб'єкта не безмежна, а його пасивність – небезсуб'єктна [1, 23–36]. Суб'єктивний стан насамперед постає перед нами як стан діяльності, оскільки діяльність не є зовнішньою, невимушеною, а виступає як внутрішня необхідність суб'єкта. Ураховуючи це, колективна дія громадянського суспільства має бути внутрішньою потребою кожного індивіда, який входить до громадянського суспільства.

Доцільно звернути увагу і на те, що розвиток матеріального виробництва є необхідністю, що провокує народні маси до дії і висуває їх на авансцену історії; маси починають розуміти й усвідомлювати, що їх інтереси є

протилежними інтересам пануючої меншості і через це народні маси свідомо і рішуче залучаються до суспільно-історичного процесу через колективну дію громадянського суспільства. Саме вона виступає основою у протистоянні дії влади. І це не випадково. Адже громадянське суспільство – це та мережа стосунків між людьми, яка здійснюється передусім навколо визнання права людини у формах добровільної і солідарної колективної дії, що спрямована на вдосконалення життя суспільства.

Зміст поняття громадянського суспільства включає всю сукупність неполітичних відносин у суспільстві, тобто економічні, моральні, культурно-духовні, релігійні. На думку І. Надольного, громадянське суспільство – це сфера спонтанного самовиявлення вільних індивідів і асоціацій громадян та їх колективної дії й організацій громадян, які добровільно сформувалися і захищені законом від прямого втручання та довільної регламентації з боку органів державної влади [5, 356–357].

Було б ілюзією вважати, що громадянське суспільство – це соціальний простір, у якому цілковито відсутні примус і насилля. Ніде в історії не склалося громадянське суспільство у позадержавному геополітичному просторі, як і права людини мають своє джерело у їх порушенні і загрозі. Свого часу Г.В.Ф.Гегель аргументовано довів, що органічна пов'язаність громадянського суспільства з економічною, ринковою сферою неминує призводити до конфліктів і навіть до саморуйнування через протилежність індивідуальних і групових інтересів. Тому, на його думку, громадянське суспільство має належати політичній організації, інакше воно приречене на складні і насильницькі конфлікти. Теоретичною передумовою гегелівського перебільшення ролі держави у розв'язанні конфліктів значною мірою стала його рефлексивна інтерпретація самосвідомості особи і відповідно природи солідарності. Однак громадянське суспільство – це передусім тенденція такої самоорганізації спільноти, основою якої є не державно-політична влада, а здійснення природного права на свободу. Громадянське суспільство складається з такого виду добровільної колективної дії та інституціональної сфери, які перебувають поза контролем державної влади. Вона, однак, не перебуває у надземному царстві; існування громадянського суспільства у контурах державного (чи національного) суверенітету твердо свідчить також про політичний режим державної влади.

При цьому варто пам'ятати, що економічною основою громадянського суспільства за сучасних умов є власність у всій багатоманітності її форм, насамперед приватна, кооперативна, асоційована, колективна тощо. Саме власність виступає тим фактором, що консолідує дію окремих індивідів, соціальних груп у колективну дію. Тобто власність для учасників громадянського суспільства забезпечує свободу до дії, без якої не може бути ні політичної, ні соціальної свободи. І чим розвинутіше громадянське суспільство, тим раціональнішою буде його колективна дія, тим ефективніша соціальна забезпеченість індивіда, тим ширші його можливості для реалізації колективної дії у різних сферах суспільного життя.

Громадянське суспільство – це постійно функціонуюча організація людей, об'єднаних навколо самостійно обраних моральних і політичних цінностей, на яку держава, незважаючи на її владні організації, не може справляти підпорядковуючого впливу. Воно гарантує законом кожній людині вільний вибір свого економічного буття, утверджує пріоритет прав людини, включає монополію однієї ідеології, одного світогляду, гарантує свободу совісті. Саме ці пріоритети повинні бути в основі громадянського суспільства, а без них колективна дія цього соціального інституту не може бути керованою.

Варто відзначити, що у процесі становлення громадянського суспільства (саме на такому етапі перебуває воно в Україні) суттєве значення має формування і реалізація економічних інтересів громадян, задоволення їх матеріальних потреб, а також забезпечення прав, зокрема права на працю, її оплати тощо. Це зумовлено тим, що економічні інтереси є визначальними у відтворенні соціальних суб'єктів. Реалізація та задоволення матеріальних потреб дає людям можливість повноправно діяти у громадянському суспільстві та реалізовувати інші свої інтереси, утверджуючи себе як громадян країни. Перефразовуючи К.Маркса, В. Цвиг наголошує на тому, що людина, щоб відчувати себе громадянином і займатися будь-якими видами громадської діяльності, передусім мусить задовольняти свої економічні інтереси і матеріальні потреби [6, 118]. Залежно від характеру цих інтересів та потреб у громадянському суспільстві формуються відповідні групи економічних інтересів, які різняться способом і мірою їх реалізації. Головними з цих груп на сучасному етапі є підприємці-власники, наймані працівники, селянство, середній клас та ін.

Соціально-економічними організаціями захисту інтересів найманих робітників виступають в основному професійні спілки. Безпосередньою передумовою виникнення професійних спілок є промислова революція, яка дає поштовх до систематичного застосування у виробництві машин і розвитку великої промисловості. Безперечно, робітники і в докапіталістичному суспільстві не були розрізнені. Швидше навпаки. Адже вони входили до складу системи соціальної та професійної солідарності, яка утворювалася довкола корпорацій. Потім вони приходять до професійної організації. Звідси з'явилися товариства (компаньйонажі), які були реальними братством, співробітництвом, громадами взаємодопомоги і знаряддями боротьби. На нашу думку, профспілки дійсно могли виникнути лише за індустріального типу виробництва і капіталістичного способу організації праці. Вони постають тільки у новий час, коли капіталізм створює соціально-економічне підґрунтя для зародження і росту тривало діючих асоціацій найманих робітників. Це підґрунтя виступає у вигляді принаймні трьох постійних чинників нового суспільного ладу: системи вільного найму праці, товарного характеру робочої сили і постійної армії найманих робітників.

Товарний характер припускає рівність у відносинах між покупцем і продавцем. Щодо продажу робочої сили, то у боротьбі за кращі умови найму робітник є слабшою стороною, оскільки змушений швидше реалізовувати свою

робочу силу, ніж капіталіст свій капітал. Звідси самовільно і виникає гостріша конкуренція між робітниками, ніж між капіталістами. Унаслідок цих обставин поодинокі та розрізнені робітники свою робочу силу продають на ринку не вигідно. Якщо поодинокий робітник торгується з одним капіталістом, то він завжди продає свою працю не вигідно, оскільки капіталіст може чекати довго, робітник же не може жодного дня провести без їжі та житла, а їх він може отримати тільки за гроші.

Щоб вигідно продавати свою робочу силу, робітникам потрібно об'єднуватися у профспілки. Торгуючись спільно, вони можуть досягти більш вигідної ціни; тоді капіталіст понесе збитки, а робітники можуть утворити спільну касу, яка допоможе їм проіснувати доти, поки відбувається торгівля. Завдяки появі профспілок усуваються головні недоліки, від яких страждають робітники як продавці робочої сили, зокрема попит на їх працю на будь-яких умовах. Профспілки дають робітникам можливість самостійно визначати подібно до інших продавців товарів свої умови продажу, негайно користуватися наступаючим покращанням становища на ринку, а за слабого попиту на товар – утримуватися від його продажу. За допомогою профспілок усувається також нездатність робітників пристосовувати пропозицію пропонованого ними товару до попиту часу, як і впливати на його пропозиції у майбутньому.

Завдяки профспілці робітники отримують змогу стримати зростаючі злидні шляхом впливу на умови праці у власних інтересах, домагаючись зменшення конкуренції під час продажу своєї робочої сили – єдиного товару, який у них залишився. «Робітничі асоціації можуть домогтися підвищення ставок оплати праці лише силою; ця сила може застосовуватися активно або становити лише загрозу, але це має бути сила... Ті, хто вам каже, що профспілки мають підвищувати ставки заробітної плати тільки моральними настановами, схожі на тих, хто розповідав би про тигрів, які харчуються апельсинами» [3, 101].

Говорячи про політичне буття, слід зазначити, що у ньому громадянське суспільство консолідує дію всіх своїх індивідів і трансформує її у колективну дію, яка в політичному житті дає можливість усім його учасникам обдистювати власні матеріальні інтереси.

Зважаючи на матеріальну залежність суспільства, доцільно відзначити, що матеріальні потреби цього світу стали переважати над світом духовним. Прикладом такого твердження можуть стати неодноразові виступи і страйки різних соціальних груп трудових колективів, які, з одного боку, є характерними ознаками громадянського суспільства, а з другого, – відкидають ідею й обстоюють матеріальні інтереси як окремих представників правлячої еліти, так і свої. Ні для кого не є секретом (про це мало пишуть), що майже всі політичні акції, які відбуваються в нашій країні, чітко фінансуються політиками чи олігархами. І соціальні групи, які виходять на майдан, обстоюють не свої інтереси, а відробляють ті гроші, які їм платять за час перебування на майданах чи поблизу стін державних установ. Крім того, потрібно звернути увагу на тих

індивідів, які представляють відповідні соціальні групи, а це в основному студенти, пенсіонери, безробітні та малозабезпечені, тобто люди, які в будь-який спосіб намагаються вижити.

Така ситуація свідчить про те, що в нашій країні демократія ґрунтується не на законах і справжньому внутрішньому ставленні до неї людей, а на економічному факторі, коли меншість, використовуючи владу як механізм впливу, тримаючи людей у бідності чи на межі бідності, має всі реальні шанси через «підкуп» індивідів використовувати колективну дію соціальних груп у власних інтересах. Саме про таку діяльність і свідчить українська соціально-політична реальність. Адже, виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку про те, що, враховуючи важливість громадянського суспільства у суспільно-політичному житті, політики, використовуючи економічний фактор та убогість українського суспільства, керують колективною дією громадянського суспільства, отже вона у нашому суспільстві є керованою. Це свідчить про те, що українське суспільно-політичне буття не досягло на сьогоднішній день демократичного рівня розвитку. Проте ця ситуація є лише тимчасовою, оскільки в країні складаються умови, за яких суспільство не хоче і не може жити за тими нормами, які постійно трансформуються і не дають стабільного розвитку, а влада вичерпує свої можливості керування, які ґрунтуються на обіцянках підняття економічного статку людини. Тому у цій ситуації не можна недооцінювати соціуму, особливо його трудових колективів, які в різні способи намагаються виживати, а не жити.

Аналізуючи роль трудових колективів в історії суспільства, В. Беленький зазначає, що особливо згубною була недооцінка їх ролі. Будучи специфічним соціальним суб'єктом, трудові колективи становили собою форму існування основних верств населення СРСР. Їх роль не була проаналізована до кінця, і не випадково в останні десятиліття радянської епохи про них багато говорили і писали. Але, незважаючи на це, в обговореннях віддавали перевагу формальному нормативному підходу. Трудові колективи, які спрямовували свою дію на розвиток суспільства, так і не стали господарюючими суб'єктами [1, 23–36]. Тобто колективну дію трудових колективів, як і колективну дію соціальних груп, використовували і використовують політики у власних цілях. Крім того, у радянській системі трудові колективи помилково трактували як одну з верств суспільства, а це, у свою чергу, призвело до бюрократизації управління, ускладнювало можливість вивчення колективної дії трудових колективів як соціального суб'єкта. Колективну ж дію трудових колективів ідентифікували з колективною дією підприємств та установ. У такий спосіб трудові колективи втрачали своє політичне обличчя, що призвело до кризи суспільства. Наше суспільство сьогодні знаходиться у подібній ситуації, і цим не можна нехтувати, адже таке суспільство може стати некерованою масою, колективна дія якого буде спрямована проти самої влади.

Отже, суспільство у своїй основі складається з відповідних соціальних груп, колективів і є важливою рушійною силою в розвитку людства. І кожна держава зобов'язана прислухатися до вимог і потреб свого суспільства,

співпрацювати з громадянським суспільством, оскільки саме воно відіграє важливу роль у координації колективної дії щодо захисту прав та інтересів суспільства. Щодо громадянського суспільства, то варто відзначити, що воно може повноцінно функціонувати лише у демократичному режимі. Саме демократія створює йому рівні можливості для функціонування в державі і діалогу з владою.

Обравши демократичний шлях розвитку, наша держава створила багато різних політичних інститутів, які наділені відповідними функціями у суспільстві. Як зазначає Р. Патнем, політичні інститути – це такі пристосування, за допомогою яких досягається не лише згода, але й відповідна мета. Хочеться, щоб керівництво нашої держави активно діяло, а не просто декларувало, що потрібно зробити, вживало рішучих заходів щодо забезпечення належної освіти молоді, своєчасної виплати пенсій, боротьби зі злочинністю, створення робочих місць, підтримування сімейних цінностей тощо. Звичайно, можна сперечатися з приводу того, яке з цих завдань є важливішим чи яким способом потрібно їх вирішувати. Однак усі ми, за винятком анархістів, погоджуємося з тим, що основним для урядових інститутів є здатність до дії [7, 15].

Однак, незважаючи на те, що з обранням демократичного шляху розвитку в Україні виникло багато різних політичних інститутів, вони апріорі подекуди дублюють один одного, а це призводить до того, що в мережі суспільно-політичних інститутів губиться людина. Крім того, наявність великої кількості таких формувань в ідеалі мала б забезпечити всі можливості для нормального функціонування суспільства і людини. Насправді це не так, адже у самому суспільстві відбуваються малочислені конфлікти, іноді виникає соціальне напруження. Усе це призводить до того, що людина під впливом суспільних труднощів змінює соціальну поведінку, яка відхиляється від соціальних норм. За таких умов порушується баланс інтересів різних соціальних груп і, як наслідок, колективна дія слабшає.

Загальні висновки. Отже, можна стверджувати, що громадянське суспільство в Україні знаходиться на етапі становлення і цей етап порівняно із європейськими суспільствами затягнувся через те, що воно з самого початку піддалося ерозії: бідності, впливу політичної еліти, лідерів, маніпулюванню. Усе це спричинило те, що колективна дія такого громадянського суспільства стала зброєю у руках політиків, які ведуть активну боротьбу за владу. І щоб цього позбутися, суспільство має абстрагуватися від тих матеріальних, тимчасових благ, що їм обіцяють політики, й усвідомити, що громадянське суспільство існує не для політиків, а для того, щоб разом з ними брати активну участь у державотворчих процесах.

Безумовно, стаття не розв'язує проблеми подолання керованості колективною дією громадянського суспільства, а лише вказує на існуючі проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленький В. Х. Марксизм о роли народных масс – без прикрас / В. Х. Беленький // Философия и общество. – 2011. – № 2. – 23–36.
2. Навроцький В. В. Аналітична соціальна філософія про колективні феномени / В. В. Навроцький // Актуальні проблеми духовності : зб. наук. праць / [за ред. : Я. В. Шрамко]. – Кривий Ріг, 2009. – Вип. 10. – С. 293–301.
3. Олсон М. Логіка колективної дії. Суспільні блага і теорія груп / М. Олсон; пер. з англ., післямова С. Слухая. – К. : Лібра, 2004. – 272 с.
4. Пахомов Ю. Н. Человеческий интеллект и духовность на рубеже тысячелетий // Пахомов Ю. Н., Крымский С. Б., Павленко Ю. В. Пути и перепутья современной цивилизации. – К. : Благотворительный Фонд содействия развитию гуманитарных и экономических наук «Международный деловой центр», 1998. – С. 379–409.
5. Філософія : навч. посіб. / [Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.] ; за ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і допов. – К. : Вікап, 2006. – 455 с.
6. Цвих В. Профспілки у громадянському суспільстві: теорія, методологія, практика : [монографія] / В. Цвих. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2002 – 376 с.
7. Robert D. Putnam (with Robert Leonardi and Raffaella Y. Nanetti). Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press, New Jersey, 1993 – 258 p.

РЕЗЮМЕ

А. С. Полищук. Проблемы коллективного действия гражданского общества: социально-философский аспект.

В статье рассмотрены основные проблемы, которые возникают в процессе консолидации коллективного действия гражданского общества. Выяснено, что коллективное действие этого социального института является управляемым и поддается влиянию таких факторов, как: бедность, неопределённость в дальнейшем развитии, манипуляция и др. Установлено, что коллективное действие гражданского общества является сильным социальным оружием, которое политики часто используют в личных целях.

Ключевые слова: общество, коллектив, коллективное действие, гражданское общество, демократия.

SUMMARY

A. S. Polishchuk. The Problems of Collective Activity of Civil Society: Social-Philosophic Aspect.

The basic problems appearing in the process of consolidation of collective activity of civil society have been studied. It was found out that collective activity of this social institution is controlled and is opened to the influence of such factors as poverty, uncertainty in further development, manipulation etc. It was determined that

collective activity of civil society is powerful social weapons, which is often used by politicians in their own interests.

Key words: *society, collective, collective activity, civil society, democracy.*